

В.А. Палехова, доцент Миколаївського державного гуманітарного університету імені Петра Могили.

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ: ПРЕДМЕТ НАУКИ ТА ЛОГІКА ВИКЛАДАННЯ

У статті розглянуті дискусії щодо предмету економічної теорії та викладеш основні вимоги до побудови курсу. Акцент робиться на світоглядній та виховній функціях економічної теорії.

Ключові слова: політекономія, економіко, економічна теорія, пропедевтика, альтернативність.

Трансформація пострадянської економіки у 90-ті роки ХХ ст. природно викликала нагальну потребу серйозного реформування економічної освіти. Першим кроком у пошуках науки, що адекватна сучасним проблемам нашого суспільства, стала відмова від заідеологізованої марксистсько-ленінської політичної економії, а подальший рух був спрямований на використання багатого надбання та здобутків світової економічної науки.

Втім, наприкінці 90 х років у вищі навчальні заклади України повернулася дисципліна "політична економія" і це положення було закріплено нормативним Галузевим стандартом вищої освіти у 2002 р. У той час, як програми підготовки фахівців економічного напрямку, що створені у контексті Болонського процесу, передбачають викладання дисципліни "економічна теорія". Існує також небезпека при подальшому реформуванні освітнього процесу взагалі розпочинати економічну підготовку одразу з курсів мікро-та макроекономіки. Таким чином, предмет економічної науки та логіка її викладання продовжують перебувати у центрі гострих дискусій.

Деякі українські економісти наполягають на поверненні оновленої класичної версії політекономії, предметом якої виступають виробничі відносини. Предмет економічної теорії, складовою якої є політекономія, зводиться при цьому до більш загальних економічних відносин [1, с. 4-5] Одночасно реабілітується і метод політекономії – діалектичний матеріалізм, який вважається єдино науковим світоглядом [2, с. 57]

Для іншої групи економістів властиве ототожнення політичної економії з економічною теорією – вони розглядають економічну науку, яка у своєму розвитку набуває різних форм (ойкономія, політекономія, економіко) [3, с. 60; 4, с. 58-59]

Доволі чисельна група економістів намагається поєднати предмет політекономії з предметом економіко (або так званої "аналітичної економії"). Цей підхід традиційно критикують за еклектичність, через яку предмет науки виглядає занадто розмитим і неконкретним [5, с.118]

На фоні наведених підходів доволі нейтральним виглядає розуміння політичної економії як основи економічної теорії, яка у комплексі з мікро-, макро , мезо- та мегаекономікою складає загальну економічну теорію. При цьому політекономія визначається як "фундаментальна, методологічна частина економічної теорії, яка розкриває сутність економічних категорій, законів та закономірностей функціонування і розвитку економічних систем у різні історичні епохи" [6, с. 23-24]

Важко погодитися з аргументами щодо повернення до минулого курсу політекономії з його суспільно-економічними формаціями, діалектичним зв'язком продуктивних СИЛ і виробничих відносин як рушійною силою суспільного прогресу. При подібному підході радянської політекономії відкидається можливість багатоваріантного розвитку, спрощується аналіз, недооцінюється роль неекономічних чинників (моральних, релігійних тощо), а соціальна структура суспільства обмежується лише двома класами ("світильники й підсвічники історії").

Відмовляючись від домінування марксистсько-ленінської політекономії, слід рухатися у бік синтезу існуючих економічних теорій, оновлення змісту політекономії, доповнення класичної спадщини здобутками сучасних шкіл, не абсолютизуючи при цьому жодної з них. Загальновизнано, що одними з найголовніших функцій початкового курсу економічної теорії є світоглядна та виховна.

Прагнучи якнайкраще сприяти виконанню цих функцій, слід брати до уваги, що основними рисами політичної економії з точки зору економічної освіти є "пропедевтичність" та фундаментальність. Найголовнішим призначенням початкової економічної підготовки є введення студентів у курс економічної науки, створення теоретичного підмурку та. підготовка до сприйняття економічних теорій. Навіть не так важливо, як само буде називатися цей курс – політекономія або основи економічної теорії – головне, що він має передувати вивченню мікро-, макроекономіки та інших економічних дисциплін.

Оптимальним початком курсу виглядає тема "Еволюція економічної думки". Перш, ніж вести розмову про предмет і метод, необхідно продемонструвати стисло історію розвитку науки, яка неодноразово змінювала не лише свій предмет, а й назву. Потрібно намалювати нехай дуже загальну, схематичну картину еволюції предмету, щоб було зрозуміло місце основних течій, їхня спадковість та

зв'язки з іншими напрямками. Подібний початок ніякою мірою не підмінює історію економічних вчень, яка буде вивчатися згодом.

Викладення подальших тем доцільно будувати, використовуючи принцип альтернативності (плюралізму), – на обов'язковому протиставленні існуючих в економічній науці підходів. Так, сутність товару слід розглядати з точки зору трудової теорії вартості та теорії граничної корисності; гроші, – використовуючи еволюційну та раціоналістичну концепції їхнього походження. Подібним чином у студентів виховується звичка дивитися на будь-які проблеми з різних точок зору та, як наслідок, формується власна позиція і так зване "критичне мислення", що є загально визнаним атрибутом "відкритого суспільства".

Сучасний економіко цілком справедливо звинувачують у надмірній математизації – переповненні графіками, схемами, математичними формулами. Без математики неможливо уявити сучасні курси мікро-та макроекономіки, але основна задача вступного курсу полягає у тому, щоб зацікавити студента, навчити елементарній економічній мові та сприяти розвитку його економічної інтуїції. Застосування математичного апарату має бути наступною задачею. Математичний інструментарій не слід абсолютувати, його роль все ж таки допоміжна, коли вже окреслені межі можливого використання та побудована логічна схема, проранжовані за важливістю існуючі проблеми.

У класичній політекономії варто запозичити ставлення до економічних законів. Доволі важливим є прищеплення студентам переконання, що подібно законам природи, економічні також є об'єктивними, тобто існують незалежно від бажання, ставлення, навіть уяви про них людей. Усвідомлення об'єктивності економічних законів є необхідним для нашого суспільства, в якому досі не викоренена традиція і навіть потреба авторитарної влади. Лише у цьому випадку, аналізуючи економічні події, студенти будуть перш за все шукати об'єктивні причини, не піддаючись спокусі пояснювати їх рисами характеру чергового прем'єр-міністра.

Формування у студентів логічно стрункої системи поглядів, охоплення ними цілісної картини розвитку національної економіки сприятиме кращому розумінню та усвідомленню необхідності проведення реформ, що є винятково важливим для сучасної України. Демократична держава потребує економічно освічених громадян, які не стануть легкою здобиччю політиків, що спекулюють популістськими гаслами.

Таким чином, предмет економічної теорії слід розглядати у контексті з задачами викладання. Основною метою та призначенням початкового курсу економічної теорії, яку б назву він не мав, повинно виступати формування певного рівня економічної культури, економічного (критичного) мислення. Саме у цьому полягатиме виконання економічною наукою її світоглядної та виховної функцій.

Список використаних джерел:

1. Мочерний С., Устенко О. Предмет економічної теорії // *Економіка України*. – 2003. – №10. – С.4-10.
2. Гош О. історична місія політичної економії в Україні // *Економіка України*. – 2004. – №2. – С. 52-58.
3. Тивончук І. Про предмет і класифікацію сучасної економічної науки // *Економіка України*. – 1995. – №10. – С. 58-64.
4. Єременко В. Економічна наука: проблеми логіки, методології, класифікації// *Економіка України*. – 2005. – №12. – С. 52 – 64.
5. Стеблій Г.Я., Горбачевська О.І. Методологічні проблеми структуризації економічної теорії: Монографія. – Львів: ЛБІ НБУ, 2005 – 187 с.
6. *Економічна теорія: Політекономія: Підручник /За ред. В.Д. Базилевича. – К: Знання. 2006. – 581 с.*

Annotation. *The discussions are shown in the article which touches the subject of economy theory and the main requirement's to the structure of the course. The accent is done at the woriloutlooking and behaving functions of economic theory.*

Key words: *Political economy, economics, economic theory, propaedeutics, alternative.*

УДК 330.1 (075.8)

О.А. Тимчик, к.п.н., доцент Київського міського педагогічного університету імені БД. Грінченка.

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті викладені деякі теоретичні та практичні проблеми, які мають суттєве значення при аналізі створення програм економічного розвитку.

Ключові слова: *інвестиції, макроекономічне програмування, державні фінансові програми.*

В умовах трансформації економіки виникає проблема інвестиційного забезпечення державних